

tetben, *Imre Sándor* mellett, a magyar neveléstudomány mesterének, *Findaczy Ernőnek* idevágó művei, valamint *Kornis Gyula* nagyszabású művelődésszeme-történeti munkája voltak a szerző főirányítói. Kívánatos volna, hogy hasonló tárgyú dolgozatok minél sűrűbben kövessék egymást, mert a magyar iskola-ügy és nevelői gondolkodás multjának történetében még sok az érdemes és értékes feltárnivaló.

Hajdu János.

Dr. Gáspár Pál: Éljen a vakáció! Bp. 1936. Held János könyvnyomdája. (K. 8-r., 92 l.)

Sok igazság rejlik abban a régi mondásban, hogy gyermekek és ifjak számára nehezebb írni, mint felnőttek számára. Valóban kevesen tudják eltalálni azt a hangot, amely előtt megnyílik a felnövekvő és serdülő ifjú ember szíve. A címben írt könyvecske szerzője — a Rákóczi-Kollégium igazgatója — e kevés tollforgató közé tartozik. Tanácsokat ad a vakációra gimnazista diákjainak, hogyan töltsék okosan az arany szabadság napjait, mit tegyenek, mitől óvakodjanak. Csupa jóra, szépre, nemesre tanítja őket, de nem komor arccal, nem nehézkes, hosszú, fárasztó, unalmas fejtegetésekben, hanem elevenen megírt, változatos, érdekes apró fejezetekben. A *Te Deummal* kezdi s a *Veni Sanctével* végzi, közben pedig megmagyarázza fiainak, mi a vakáció, hogyan kell élniök az osztályrészükül jutott szabadsággal, milyen veszedelmek leselkednek rájuk, milyen a rossz vakáció, mivel tölthetik el jól a nagyszünetnek két hónapját a fiúk, mivel a leányok. Életrevaló tanácsokat, talpraesett megjegyzéseket, emelkedett szellemű elmélkedéseket olvashat a gyermek és az ifjú ebben a könyvben a barátságáról, az olvasásról, a testgyakorlásról, a vallásosságról, az utazásról stb. A szerző nemcsak hogy értékes művel gyarapította a magyar ifjúsági irodalmat, hanem jót is tett az ifjúsággal, hogy megírta ezt a kis könyvet. Kívánjuk, hogy művecskéjének évről-évre nagy keletje legyen a vakációra induló diáksereg körében.

N. J. B.

1. **Richard Seyfert—Hans Kempen: Lernbilder zur Arbeitskunde.** Ernst Wunderlich. Leipzig, 1936. 49 szöveges táblarajzlappal. Ara 4 márka.
2. **Arno Gürtler: Faustskizzen für den naturkundlichen Unterricht.** III. Heft. Zeichenstoff zur Menschenkunde und Gesundheitslehre. Ernst Wunderlich. Leipzig, 1936. 37 szöveges vázlatrajzlappal. Ara 2 márka 60 pfennig.

Dittes szerint a rajz mindig annak éles megrögzítésére szolgál, amit a tanulónak elsősorban észre kell vennie, és a rajz gyakran egyetlen eszköze a tananyag szemléltetésének. A kiadó cég évek óta ennek szellemében buzgólkodik, a szemléltető oktatásnak szinte valamennyi tantárgyban való meghonosítása érdekében. A rajzolásban és az illető szaktárgyban egyaránt járatos munkatársak közreműködésével egy egészen sajátos módszert valósított meg: rövid, jellegzetes magyarázó szöveg, helyenként útbaigazítások, tanácsok kíséretében mutatja be a tananyagot lehetőleg egyszerű és a mindenkori lényegét ábrázoló vázlatrajzokban (*Lernbilder, Faustskizzen*). Megannyi egyszerűsített, feketével fehér lapra vetített *Orbis pictus*, amely a tárgyak szemléletéből kiindulva, a

tanító táblarajzában elevenedik meg, onnan pedig a tanulók füzeteibe lopózik be.

Mindkét füzet hagyományos német alaposással készült, rendkívül gazdag anyagot ölel fel bizonyos túlméretezéssel és helyenként szakszerű részletezéssel, amiből a szükség és lehetőség (idő!) szerint körültekintő mértékkel kell válogatni. Ezt és az eligazodást betürendes tárgymutató könnyíti meg, a módszeres feldolgozást pedig a bevezetésben közölt utasítászerű irányelvek mozdítják elő.

1. Ez az albumszerű képeskönyv felölel szinte mindent, ami a munkával és a civilizáció s kultúra különféle területeivel valamilyen kapcsolatban van: ház- és útépités, ipari és mezőgazdasági foglalkozás, papírgyártás, időjárás, honvédelem, fizika és vegytan, főleg elektromosság (öt rajztábla: távirás, távbeszélés, különféle áramok, elektromotorok, villamos világítás, fűtés és vonatok, rádió). Eredeti ötletre akadtunk a 33. lapon: néhány közhasználatú szerszám vázlatrajza alapján a tanulóknak kell megállapítaniok kezelésük módját és mechanikai jellegüket.

2. Ez a szöveges rajzszorozat valóságos szemléltető kátéja az elméleti és gyakorlati egészségügyi ismereteknek. Felöleli a népiskolák s középfokú iskolák szükségleteit és mindkettővel hathatósan szolgálja a népegészségügy érdekeit. A szerző sorra veszi az emberi testet és érzékszerveit, az egészséget veszélyeztető tényezőket (vérméregzés, nikotin, alkohol) és tanulságos statisztikai adatokkal támogatott jó tanácsaival, keresetlen nyelven közvetlenül az ifjúsághoz fordul. Például: Ne nézzetek a napba (19). Azért eszünk, hogy egészségesek és erősek maradjunk: kevés hús, sok főzelék, burgonya, friss saláta, honi és déligyümölcs (23). Az alkohollal kapcsolatban hangsúlyozza a szabadakaratot és emlékeztet Bismarcknak következő intelmére: „Ha a munkásvédelmi törvényhozást az iszákosság ördögének, ennek a Diabolus Germanicusnak (és tegyük hozzá Diabolus Hungaricusnak) elhárítására is kiterjeszhetnők, akkor egy csapással jórészt megoldódnék a társadalmi probléma is“ (27). Az ember nem abból él, amit eszik, hanem abból, amit megemészt; u. o. még sok jó tanács (29). Bővebben szólhatott volna az ivóvíz és a tej fontosságáról és óvhatott volna az orral és füllel kapcsolatos, gyermekeknél sűrűn előforduló rossz szokásoktól. A szerző figyelme a vitaminokat sem kerüli el (23), sőt két lapon (36—37) megmagyarázni igyekszik és gyakorlati tanácsokkal kíséri a fajelméletet, miközben idézi Hitlernek következő szavait: „Egy fiú és egy leány se hagyja el az iskolát, míg meg nem ismerte a vértisztaság lényegét és szükségességét.“ Talán mondanunk sem kell, hogy az idevágó ismeretek tárgyalását (főképp a népiskolában) korainak tartjuk, amit — úgy látszik — részben maga a szerző is elismer, amikor a következő „veszedelmekre“ utal: A fajoknak (északi, keleti, dinári stb.) tárgyalása lehetőleg kitolandó, a népiskolában rendszerint mellőzendő, mert a tanulók szellemi és erkölcsi fejletlensége miatt, káros hatással lehet. Faji típusképek szemlélete könnyen felületességgel jár, osztálytársaknak példakul való felhasználása szintén kerülendő, mert a nevetségesség és csekélyebb értékűség érzését keltheti fel.

A felhalmozott gazdag anyag folytán mindkét kiadvány segédeszközként igen jó szolgálatot fog tenni a tanítónak; feltéve, hogy a kívánatos rajzbeli készséggel is rendelkezik. Ezért ennek fejlesztésére az eddiginél nagyobb gondot kellene fordítani a tanítóképzésben. *kf.*

L'Organisation de l'Enseignement rural. Genève, 1936. A Bureau kiadványainak 48. száma. 266 lap.

A falusi iskolák* fontosságát világszerte mindjebban elismerik. Ecuador délamerikai állam közoktatásügyi minisztériumának javaslatára az iskolázásnak ez a sokáig elhanyagolt neme a mult év július havában Genfben megtartott V. nemzetközi oktatásügyi értekezlet napirendjére került. A tárgyalás alapjául a most megjelent kötet szolgált; ez közli azt az anyagot, amelyet 42 ország közoktatásügyi hatósága küldött meg az eléje terjesztett 12 főkérdésre. Ezeket az adatokat a Bureau egy terjedelmes bevezető tanulmányban (9—74. l.) foglalja egybe összehasonlítón a következő fő tárgyi szempontok szerint: 1. Törvényhozás. 2. Szervezet. 3. Tantervek és módszerek. 4. Tanerők. 5: Mozgalmak a falusi iskolák érdekében. Jellemző voltánál fogva közöljük ez utóbbi fejezetnek következő tanulságos bevezető részét: A falusi iskolák kérdése különböző beállításban jelentkezik, aszerint, amint az ország mezőgazdasági vagy ipari területe kiterjedt vagy szűkre szabott. A falusi iskolákat általános jelentőség illeti meg társadalmi, politikai és gazdasági tekintetben egyaránt. Am valamennyi beérkezett jelentés különösen egy pontot hangsúlyoz: a faluból való menekülést. „Ez a baj egyetemesnek látszik; a vészkiáltások, amelyek már a háború előtt felhangzottak, mind hangosabbá válnak: *a falvak elnéptelenednek!* Ez a menekülés különösképen nagyobb mértéket öltött a háború óta. A falu — a születések megnövekedése és a halálozások csökkenése ellenére — híján van a reá háaruló munka elvégzésére szükséges karoknak. Amilyen arányban ürülnek ki a falvak, olyan mértékben népesednek be a városok. Ellenállhatatlan vonzást gyakorolnak a szellemileg egyszerű emberekre, akiket a fényűzés és az élvezetek elvakítanak. A parasztnak menekülni igyekeznek a földek magányából, az évszakok állhatatlanságától függő kenyérkeresettől, a földműves keserves és könyörtelen életétől. A kicsiny vagy nagy várostól remélik a némileg biztosított jövedelmet, a többi embertársaiknak kijáró könnyű életet és a sűrű élvezeteket. Napjainkban a legtöbb paraszt híján van a föld szeretetének, és gyermekeiket is elterelik a falusi élettől. Az ifjúság már nem kedveli annyira a falut, könnyedén lemond róla, mert nehéznek találja a mezei munkát. A fiatal leányok is városokba vágyódnak, még inkább, mint a legények, akik közül nem egy hajlandó lenne falusi otthon alapítani és földjét megművelni. A falusi élet a hosszú, megerőltető és durva munkával már nem felel meg annak az eszménynek, amelyet a parasztleányok az otthonról és az életről alkotnak maguknak. Ez a menekvés a falvakból nagyon veszélyezteteti az emberiség jövőjét. Mindmáig a vidék, a falu volt forrása annak a fiatal és

* Az *enseignement rural* a városi iskolákkal szemben nem jelent mezőgazdasági foglalkozásokra való különleges előkészítést, hanem a falusi környezetnek megfelelő nevelő oktatást.